

W niniejszej sekcji przedstawiono zarys różnych źródeł prawa we Francji.

Źródła prawa

Prawo we Francji składa się przede wszystkim z zasad pisanych, które nazywamy **źródłami prawa**. Mogą to być przepisy przyjęte przez państwa, między państwami, na poziomie krajowym, ale również zasady orzecznictwa sądów krajowych i międzynarodowych, przepisy określone na poziomie lokalnym, takie jak zarządzenia mera lub zasady ustalane przez organizacje zawodowe, takie jak stowarzyszenie lekarzy, postanowienia przyjęte przez obywateli między sobą, jak układy zbiorowe lub umowy, czy też w końcu zasady wynikające ze zwykłego zwyczaju.

Ten zbiór jest uporządkowany według **hierarchii norm**. Tym samym nowa norma:

musi przestrzegać wcześniejszych norm wyższego rzędu,

może zmieniać wcześniejsze normy tego samego rzędu,

prowadzi do uchylecia sprzecznych norm niższego rzędu.

Międzynarodowe źródła prawa

Traktaty i umowy międzynarodowe

Wejście w życie traktatu we Francji podlega ratyfikacji lub zatwierdzeniu i publikacji. Niektóre traktaty mają **bezpośrednie zastosowanie** we francuskim porządku prawnym, inne muszą zostać **transponowane** za pomocą normy wewnętrznej.

Prawo Unii Europejskiej

Pojęcie prawa Unii Europejskiej odsyła do przepisów ustanowionych przez instytucje Unii Europejskiej. Są to na przykład zalecenia, opinie, rozporządzenia, decyzje lub dyrektywy.

Krajowe źródła prawa

Przepisy o charakterze konstytucyjnym

Konstytucja z dnia 4 października 1958 r.;

preambuła konstytucji z dnia 27 października 1946 r. oraz Deklaracja praw człowieka i obywatela z dnia 26 sierpnia 1789 r. oraz podstawowe zasady uznane w ustawach Republiki Francuskiej, do których odsyła;

ustawy organiczne złożone do rady konstytucyjnej przed ich ogłoszeniem, mające uzupełniać konstytucję.

Przepisy o charakterze ustawowym

Ustawa przyjęta przez parlament podlega konstytucji. Rada Konstytucyjna kontroluje, na wniosek, **konstytucyjność ustaw** przed ich ogłoszeniem, tj. sprawdza ich zgodność z konstytucją. Może również otrzymać wnioski od prezydenta Republiki Francuskiej, premiera, przewodniczących zgromadzenia narodowego i senatu, od sześćdziesięciu deputowanych lub sześćdziesięciu senatorów. Do Rady Konstytucyjnej trafiają także odesłane przez Radę Państwa lub Sąd Kasacyjny wnioski o uchYLENIE obowiązujących ustaw, złożone przez strony sporu, do którego mają zastosowanie te ustawy, kwestionujące ich zgodność z prawami i wolnościami gwarantowanymi przez Konstytucję.

Na mocy art. 55 konstytucji traktaty międzynarodowe ratyfikowane przez Francję mają większą moc od ustaw. Sąd administracyjny i powszechny odrzuca więc stosowanie ustawy, która wydaje się niezgodna z traktatem, bez względu na to, czy jest wcześniejsza, czy późniejsza od ustawy.

Przepisy o charakterze wykonawczym

Rozporządzenia

Zgodnie z art. 38 Konstytucji **rząd** może zwrócić się do parlamentu, w celu realizacji swojego programu i na określony czas, o zezwolenie na podjęcie środków, które są w zakresie ustawy. Te rozporządzenia są formalnie aktami wykonawczymi, gdyż podlegają zatwierdzeniu przez ustawodawcę. Można je zatem zaskarżyć do sądu administracyjnego aż do czasu ich zatwierdzenia.

Akty wykonawcze

Akty wykonawcze są **podzielone według wydającego je organu**:

dekrety prezydenta Republiki Francuskiej lub prezesa rady ministrów (gdy są przyjmowane w radzie ministrów lub w Radzie Stanu, można do nich wprowadzać zmiany tylko na tych samych warunkach) ;

rozporządzenia międzyministerialne lub ministerialne;

decyzje wykonawcze podejmowane przez państwowe organy terenowe (prefekt, mer itp.) lub zdecentralizowane (gmina, departament, region).

Układy zbiorowe

Kodeks pracy ustala ogólne zasady mające zastosowanie do warunków pracy. W tych ramach partnerzy społeczni sektora prywatnego (pracodawcy i związki zawodowe) negocjują porozumienia i umowy. Określają one tym samym ogół warunków pracy i gwarancji socjalnych stosowanych wobec pracowników danych podmiotów (odpady – zakłady przetwarzania i handel, hotele dla młodych pracowników, instytucje dodatkowego ubezpieczenia emerytalnego itp.) **Umowy zbiorowe** (*accord collectif*) odnoszą się natomiast jedynie do konkretnej dziedziny (płace, czas pracy itp.). Umowy i układy zbiorowe mogą być zawierane na poziomie sektora (ogółu przedsiębiorstw prowadzących tę samą działalność na danym terytorium), przedsiębiorstwa lub zakładu. Układ zbiorowy może zostać „rozszerzony” przez ministra pracy, stosunków społecznych i solidarności lub ministra rolnictwa i rybołówstwa, ma wtedy zastosowanie do wszystkich podmiotów sektora działalności, której dotyczy.

Orzecznictwo sądów powszechnych i sądów administracyjnych

Orzecznictwo może pochodzić z **sądownictwa** powszechnego lub sądownictwa administracyjnego. Wydając orzeczenia, sądy powszechne dokonują wykładni prawa, która co do zasady wiąże jedynie strony rozstrzyganego sporu. Orzeczenia sądów administracyjnych mają pierwszeństwo przed przepisami o charakterze wykonawczym, gdyż mogą uchylać rozporządzenia, lecz w hierarchii źródeł prawa sytuują się poniżej przepisów ustawowych.

Ramy instytucjonalne

Proces legislacyjny we Francji

Należy rozróżnić **projekt ustawy (projet de loi)**, który stanowi przedmiot inicjatywy legislacyjnej rządu i który jest prezentowany radzie ministrów przez ministra, od **wniosku dotyczącego ustawy (proposition de loi) – określenia na projekt ustawy zgłoszony przez parlament**. Projekt ustawy lub wniosek dotyczący ustawy jest składany do zgromadzenia narodowego lub senatu.

Tekst ustawy analizuje następnie parlament. Jest on przyjmowany w chwili zatwierdzenia przez obie izby w tym samym brzmieniu.

W razie braku porozumienia między dwoma izbami zbiera się wspólna komisja parytetowa. Komisja ta składająca się z 7 deputowanych i 7 senatorów ma za zadanie zaproponować wspólny tekst ustawy, zazwyczaj po dwóch czytaniach w każdej izbie. Rząd może jednak zastosować procedurę przyspieszoną; w takim przypadku wspólna komisja parytetowa może zostać utworzona pod koniec pierwszego czytania.

Tekst ustawy jest promulgowany (tzn. podpisywany) przez prezydenta Republiki Francuskiej w ciągu 15 dni od chwili przekazania rządowi tekstu przyjętego przez Parlament. W tym czasie prezydent może zwrócić się o ponowne rozpatrzenie tekstu, a do Rady Konstytucyjnej można zwrócić się o sprawdzenie zgodności tekstu z konstytucją.

Promulgowana ustawa wchodzi w życie po ogłoszeniu w dzienniku urzędowym.

Publikacja aktów ustawodawczych i wykonawczych

Aby akty i rozporządzenia obowiązywały, należy **powiadomić o nich obywateli**. Indywidualne akty muszą tym samym zostać dostarczone osobom, których dotyczą, podczas gdy akty normatywne należy opublikować.

Zasady wchodzenia w życie tekstów ustawodawczych i wykonawczych zostały zmienione rozporządzeniem z mocą ustawy nr 2004-164 z dnia 20 lutego 2004 r. od dnia 1 czerwca 2004 r. Zgodnie z brzmieniem zmienionego wówczas art. 1 kodeksu cywilnego, z zastrzeżeniem postanowień przeciwnych, **akty wchodzą w życie w dniu następującym po dniu ich opublikowania w dzienniku urzędowym**.

Jednakże, w pilnych przypadkach wchodzi w życie tego samego dnia co ich publikacja ustawy, których dekret promulgacyjny tak stanowi oraz akty administracyjne, w przypadku których rząd tak zarządza w specjalnym rozporządzeniu.

Poza **dekretami w dzienniku urzędowym publikowane** są również **akty wykonawcze** wydawane przez właściwe organy państwowe na szczeblu krajowym (zarządzenia ministerialne, akty niezależnych organów administracyjnych itp.). Rozporządzenia ministrów są często dodatkowo publikowane w dziennikach urzędowych ministerstw, tzw. biuletynach.

Publikacja tylko w biuletynie urzędowym jest możliwa tylko, gdy akt wykonawczy dotyczy jedynie jednej, bardzo specyficznej kategorii obywateli (głównie urzędników i pełnomocników ministerstwa).

Akty organów miejscowych podlegają szczególnym zasadom publikacji. Nie są ogłaszane w dzienniku urzędowym.

Okólniki i instrukcje zasadniczo nie mają charakteru normatywnego. Akta te ograniczają się do poinstruowania służb w celu zastosowania ustaw i dekretów lub do doprecyzowania wykładni niektórych przepisów.

Aby mogły być stosowane, muszą zostać opublikowane na specjalnej stronie internetowej prezesa rady ministrów (dekret nr 2008-1281 z dnia 8 grudnia 2008 r.). Normalnym trybem publikacji jest zamieszczenie w biuletynach urzędowych ministerstw. Tylko najważniejsze okólniki są przedmiotem publikacji w dzienniku urzędowym.

Legislacyjne bazy danych

Publiczne prawne bazy danych we Francji są przedmiotem publicznej usługi publikacji prawa w Internecie (SPDDI) ustanowionej dekretem nr 2002-1064 z dnia 7 sierpnia 2002 r. ([wersja w języku angielskim](#)).

System ten został precyzyjnie objaśniony w [notatce wyjaśniającej](#) odnoszącej się do dalszego wykorzystania danych dostępnych na stronie [Légifrance](#):

[Légifrance](#) zawiera następujące elementy:

kodeksy, akty ustawodawcze i wykonawcze w wersji ujednoliconej (**baza „Legi”**)

dokumenty opublikowane w wydaniu „ustawy i dekrety” dziennika urzędowego (**baza „Jorf”**)

rozszerzone, ogólnokrajowe układy zbiorowe (**baza „Kali”**)

decyzje rady konstytucyjnej (baza „Constit”)

wyroki sądu kasacyjnego i sądów apelacyjnych (**baza „Cass”** w przypadku wyroków publikowanych w biuletynie, **baza „Inca”** w przypadku nieopublikowanych wyroków, **baza „Capp”** w przypadku wyroków sądów apelacyjnych)

orzeczenia rady stanu i trybunału kompetencyjnego (*tribunal des conflits*), orzeczenia apelacyjnych sądów administracyjnych i wybór orzeczeń sądów

administracyjnych (**baza „Jade”**)

decyzje urzędu ochrony danych osobowych CNIL (**baza „CNIL”**).

W celu zapewnienia szerszej informacji inne strony, dostępne bezpośrednio lub ze strony [Légifrance](#), są częścią SPDDI, są to mianowicie :

strona [Trybunału Obrachunkowego](#) w odniesieniu do decyzji sądów finansowych,

strony każdego ministerstwa w odniesieniu do biuletynu urzędowego,

strona dyrekcji generalnej ds. podatków w odniesieniu do [dokumentacji podatkowej](#),

strona ministerstwa spraw zagranicznych i europejskich w odniesieniu do umów międzynarodowych (baza „[Pacte](#)”).

Informacje odnoszące się do warunków pobierania i dalszego wykorzystania danych pochodzących z tej drugiej kategorii są dostępne na każdej z tych stron.

Na stronie [Légifrance](#) znajduje się również [katalog baz danych](#) wymienionych poniżej.

Dostępny jest również [wykaz stawek licencji Légifrance](#) .

Bazy danych

Poniżej niepełna lista prawnych baz danych:

Baza danych **LEGI** zawiera kodeksy, akty ustawodawcze i wykonawcze, w wersji ujednoliconej.

Baza danych **JORF** zawiera dokumenty opublikowane w wydaniu „ustawy i dekrety” dziennika urzędowego.

Baza danych **KALI** zawiera rozszerzone, ogólnokrajowe układy zbiorowe.

Baza danych **CONSTIT** zawiera decyzje rady konstytucyjnej.

Baza danych **JADE** zawiera orzeczenia rady stanu i trybunału kompetencyjnego (*tribunal des conflits*), orzeczenia apelacyjnych sądów administracyjnych i orzeczeń decyzji sądów administracyjnych.

Baza danych **CNIL** zawiera decyzje urzędu ochrony danych osobowych CNIL (Commission nationales de l'informatique et des libertés).

Orzecznictwo [Sądu Kasacyjnego](#) jest dostępne na tej stronie.

Istnieje serwis on-line, z którego można zamówić [wyroki Trybunału Kasacyjnego](#) , a niektóre [wyroki Trybunału Kasacyjnego są przetłumaczone](#) na język angielski, arabski i mandaryński.

Ostatnia aktualizacja: 13/12/2016

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.